

3. 7. 2018

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Cena obvyklá a odvolání daru pro nevděk, nelze-li předmět daru vydat

Odvolání daru pro nevděk není v českém právním řádu rozhodně ničím novým ani neznámým. Tento institut byl ostatně znám již v římském právu; v této souvislosti je však nutno konstatovat, že darování obecně bylo v tehdejší Římě stran dárce vnímáno spíše jako akt nehospodárný, ne-li přímo nezodpovědný.

Odvolat dar pro nevděk tak bylo původně možné pouze ve vztahu mezi propuštěncem a jeho patronem, když patron sám byl zároveň osobou posuzující konkrétní míru nevděku. Teprve mnohem později směli dar odvolat také rodiče, jejichž obdarované děti se vůči nim případně dopustily nevděčného jednání. Obecné právo revokace (tak, jak ho známe dnes) pak odvozuje svůj původ patrně od právních kodexů Justinianových, odkud se dále přenáší v de facto nezměněné podobě až do současnosti. Možnost odvolat dar pro nevděk byla zakotvena i v ABGB, kde ovšem nevděk musel dosahovat intenzity trestného činu, aby mohl vyvolat účinnou revokaci. Občanský zákoník z roku 1964 upravoval tyto poměry v § 630, kde jsme se mohli dočíst následující: *„Dárce se může domáhat vrácení daru, jestliže se obdarovaný chová k němu nebo členům jeho rodiny tak, že tím hrubě porušuje dobré mravy.“* Při aplikaci výše uvedeného ustanovení se však jen velmi obtížně posuzovala dostatečnost intenzity porušení dobrých mravů, coby spouštěcího mechanismu pro účinné uplatnění tohoto opatření ultima ratio. Podobný oříšek představovala také otázka stanovení přesného okamžiku zániku darovacího práva atd.

Naše dnešní zamyšlení se ovšem zaměřuje pouze na specifickou problematiku, v níž obdarovaný již předmět daru z nejrůznějších důvodů nemá ve své moci a je po něm tedy za odvolaný dar alternativně požadována odpovídající finanční náhrada. Až potud se zdá být všechno naprosto jasné a přehledné. Obdarovaný se dopustí vůči dárce nevděku, dárce dar účinně odvolá, resp. vyzve obdarovaného k vydání daru. Byl-li však již dar mezitím např. legálně zcizen, nemůže být nyní dárce reálně vydán. Zcela logicky tedy bude po obdarovaném jako náhrada vyžadována jeho cena obvyklá. Na tomto místě však často vyvstává poměrně kontroverzní otázka, k jakému konkrétnímu okamžiku má být vlastně tato obvyklá cena vůbec určena.

Za účinnosti občanského zákoníku č. [40/1964](#) Sb. musel obdarovaný peněžitou náhradou poskytnout

podle zásad o bezdůvodném obohacení. Se zákonem č. [89/2012](#) Sb. je to nepoměrně složitější. Občanský zákoník současný umožňuje odvolat dar pro nevděk dle ustanovení § 2072 odst. 1: „*Ublížili obdarovaný dárci úmyslně nebo z hrubé nedbalosti tak, že zjevně porušil dobré mravy, může dárce, neprominul-li to obdarovanému, od darovací smlouvy pro jeho nevděk odstoupit. Byl-li dar již odevzdán, má dárce právo požadovat vydání celého daru, a není-li to možné, zaplacení obvyklé ceny.*“

Jedná se tedy o případy, kdy je nesporné, že se obdarovaný dopustil zákonem předpokládaného nevděku, byla mu řádně a včas doručena výzva k navrácení daru a obdarovaný již předmět daru vydat nemůže, neboť jej poté, co se stal jeho vlastníkem, například zcizil. Z časových a prostorových důvodů na tomto místě zcela záměrně nezmiňuji žádné další možné eventuality, neboť principiálně naši sledovanou problematiku nikterak významně neovlivňují. Pro maximální zjednodušení našeho pracovního modelu tak prostě zvolme například variantu se zcizením věci před doručením výzvy k vrácení daru bez dalšího.

Pokud došlo ke zcizení daru před doručením výzvy k jeho vrácení, je nutno dárci poskytnout adekvátní finanční náhradu; v této souvislosti hovoří zákon i odborná literatura o tzv. „obvyklé ceně“ daru. Samotný pojem „obvyklá cena“ je, myslím, celkem ustálený a srozumitelný. Jedná se o cenu, za kterou se srovnatelný předmět obvykle ve sledovaném období a místě na volném trhu za běžných okolností prodává.

Zásadní problém však představuje otázka, k jakému rozhodnému okamžiku se tato „cena obvyklá“ na relevantní časové ose vymezené právním vztahem mezi dárcem a obdarovaným v celé délce jeho trvání přesně stanovuje. Občanský zákoník totiž tento problém explicitně vůbec neřeší a komentářová literatura se v tomto ohledu pro změnu naopak diametrálně rozchází. Rovněž důvodová zpráva jasné výkladové stanovisko nezaujímá a relevantní judikatura dosud není k dispozici.

Zatímco komentář dostupný z Beck-online[1] uvádí, že: „*Obdarovaný má v případě, že již dar obdržel, vydat celý dar, a není-li to možné, pak je povinen zaplatit dárci jeho cenu obvyklou. I zde je třeba vyjít ze závěru, že cena obvyklá má být stanovena k okamžiku darování. O situaci, kdy není možné vydání daru, se může jednat za situace, kdy dárce daruje obdarovanému pozemek. Obdarovaný následně na pozemku postaví rodinný dům a posléze se proti dárci proviní nevděkem. V této situaci, kdy došlo k zásadnímu zhodnocení pozemku a změnila se jeho povaha, již vydání není možné ani účelné, a proto by byl obdarovaný povinen k zaplacení ceny, kterou měl pozemek v době darování.*“ Výše zmíněný postup, kdy cena obvyklá je vždy striktně stanovena ke dni platného uzavření původní darovací smlouvy má svou nepopiratelnou logiku a je jistě i řešením veskrze spravedlivým. Tento postup je pak především možné zcela nekonfliktně aplikovat na veškeré případy revokace daru za situace, kdy obdarovaný již nemá předmět daru ve své moci.

Zcela opačný názor však zastává autor komentáře dostupného v systému ASPI [2]: „*Vzhledem k tomu, že účinky revokace daru nastávají ex nunc, že obdarovaný byl až do chvíle nevděku, resp. účinného odvolání daru, vlastníkem věci (pocitivým a řádným držitelem vlastnického práva) a jako takový mohl s objektem daru libovolně nakládat, lze se apriori přiklonit k závěru, že rozhodujícím okamžikem pro stanovení ceny obvyklé má být právě okamžik zrušení darovací smlouvy, tj. účinný revokační projev dárce (dojití odvolání daru obdarovanému).*“ I tento, do jisté míry velmi moderní a sofistikovaně odůvodněný algoritmus řešení má jistě něco do sebe. Při podrobnějším zkoumání však dojdeme nevyhnutelně k závěru, že ve skutečnosti bohužel přináší mnohem více nových znepokojujících otázek namísto definitivních odpovědí. Zejména v situaci, kdy předmětem původního daru jsou věci nemovitě. Koneckonců, i sám autor komentáře ASPI správně poukazuje na neoddiskutovatelný fakt, že ceny nemovitostí nejsou v průběhu času ani zdaleka konstantní, nýbrž naopak často značně turbulentní. Právní konsekvence jsou přitom více než zřejmé. Od bezdůvodného

obohacení až po složité vzájemné vyrovnání. O dobrých mravech a prosté spravedlnosti světské ani nemluvě.

V nedávné době jsem v rámci své dosavadní praxe zaznamenala kauzu, v níž se okresní soud poněkud překvapivě přiklonil při stanovení obvyklé ceny vydávaného daru - nemovité věci k metodické variantě číslo dvě (ASPI) s odůvodněním, že si je vědom schizmatického výkladu ustanovení § 2072 občanského zákoníku mezi Beck-online a ASPI, *ale je třeba uvést, že výklad v komentářové literatuře ASPI je daleko propracovanější i přesvědčivější, oproti tomu výklad v komentáři vydaném nakladatelstvím C. H. Beck je pouze stručný a autory jsou odborníci na dědické právo, případně právo z oblasti bankovníctví. S veškerým respektem k soudním rozhodnutím se co do vnitřního přesvědčení s výše uvedenou argumentací při nejlepší vůli nemohu zcela ztotožnit. Autor komentáře C. H. Beck, Doc. JUDr. Milan Hulmák, Ph. D., byl podle veřejně dostupných informací od roku 2000 členem pracovních komisí Legislativní rady vlády pro soukromé právo a jako člen Komise pro přípravu nového občanského zákoníku při Ministerstvu spravedlnosti se na přípravě nového občanského zákoníku také osobně přímo podílel. Vzhledem ke skutečnosti, že se poté rozhodl poskytnout k diskutované problematice výkladové stanovisko, jeví se ve světle výše řečeného obavy z jeho nedostatečné přesvědčivosti jako přinejmenším liché.*

Na závěr je třeba dodat, že cílem tohoto článku v žádném případě nemá být kritika příslušného soudního rozhodnutí, či dokonce existence plurality náhledu na věc komentářovou literaturou, ale toliko upozornění na existenci dvou diametrálně odlišných výkladů téhož ustanovení.

Ustálená, sjednocená a přesvědčivá judikatura však celkem pochopitelně k tomuto tématu doposud chybí. Právní institut odvolání daru pro nevděk je přitom dozajista řešením závažné krajní situace. Sebevícе odsouzeníhodným nevděkem stížený dárce by však rozhodně neměl zpět nabývat více, než kolik původně daroval, a to i přes to, že má tento institut, řekněme, svým způsobem jakýsi sankční charakter. Výše zmíněný institut má totiž v ideálním světě plnit toliko roli restituční, nic víc a nic méně. Nad rámec řečeného je navíc nepochybné, že k řešení dalších eventuálně souvisejících újem poskytuje právní řád dnes všem adresátům adekvátní prostředky zjednání nápravy ve více než dostatečné míře. Již jen z důvodu optimální úrovně obecné právní jistoty v každodenním životě nás všech je tedy nanejvýš žádoucí, aby budoucí metodika judikatorního postupu byla v podobných věcech vždy apriori předvídatelná a pokud možno v rámci možností spravedlivá.

Mgr. et Mgr. Barbora Vlasáková

[Advokátní kancelář Brož & Sokol & Novák s.r.o.](#)

Sokolská třída 60
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 941 946

Fax: +420 224 941 940

e-mail: advokati@akbsn.eu

[1] Hulmák a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 - 3014), 1. Vydání, 2014, s. 21 - 24

[2] JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D: § 2072 Revokace daru pro nevděk obdarovaného.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)